

Наредба № 38

за капиталовата адекватност на банките

(Загл. изм. – ДВ, бр. 106 от 27 декември 2006 г.)

(Издадена от управителя на БНБ, приета от УС на БНБ 23 декември 2004 г., обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 5 от 14 януари 2005 г.; в сила от 1 юли 2005 г.; изм. и доп., бр. 55 от 2005 г.; бр. 19 и 106 от 2006 г.)

Глава първа

Общи положения

Предмет

Чл. 1. (Нов – ДВ, бр. 106 от 2006 г.) Тази наредба се прилага само в случаите и за целите, определени в § 9 и 10 от Наредба 8 за капиталовата адекватност на кредитните институции.

Чл. 1а. (Предишен чл. 1 – ДВ, бр. 106 от 2006 г.) (1) С тази наредба се определят минималният размер и структурата на собствения капитал на банките и изискванията за капиталовата им адекватност.

(2) Разпоредбите на тази наредба се прилагат както на индивидуална база, така и на консолидирана основа по смисъла на чл. 4 от Закона за банките.

(3) Всяка банка е длъжна:

1. да притежава по всяко време собствен капитал, който да е адекватен на общия рисков профил на институцията;

2. да въведе и прилага надеждни контролни системи, обхващащи управлението на риска, отчетността и процеса за оценка на капиталовата адекватност.

Минимално изискван капитал

Чл. 2. (1) Банките трябва да поддържат собствен капитал (капиталова база), който по всяко време да е по-голям или равен на сумата от:

1. капиталовите изисквания за кредитен риск;

2. капиталовите изисквания за пазарен риск.

(2) Собственият капитал на банката не трябва да спада под минимално необходимия при учредяване (първоначален) капитал от 10 млн. лв. по чл. 23 от Закона за банките.

Глава втора
Собствен капитал (капиталова база).
Капиталова адекватност

Раздел I

Установяване и елементи на собствения капитал

Установяване на собствения капитал

Чл. 3. Собственият капитал (капиталовата база) на банките се образува от сбора на капитала от първи ред (първичния капитал) и капитала от втори ред (допълнителния капитал), намален със сумите по чл. 7.

Капитал от първи ред (първичен капитал)

Чл. 4. (1) Капиталът от първи ред (първичният капитал) се образува от следните елементи:

1. внесеня капитал;
2. премийните резерви, свързани с внесеня капитал по т. 1;
3. фонд „Резервен“ (общите резерви) по смисъла на чл. 24 от Закона за банките;
4. други резерви с общо предназначение, образувани за сметка на печалбата на банката след облагането ѝ с данък върху печалбата;
5. неразпределената печалба от минали години, намалена с очаквани плащания по дивиденди и други отчисления;
6. (заличена – ДВ, бр. 55 от 2005 г.)

(2) (Изм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Печалбите, посочени в ал. 1, т. 5, могат да бъдат включени в капитала от първи ред на банка, ако са налице следните условия:

1. (изм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) общото събрание на акционерите на банката е определило максималния размер на очакваните плащания по дивиденди и други отчисления;

2. печалбите и дължимите данъци са потвърдени (одитирани) от външния одитор на банката по ред, определен от Българската народна банка (понататък наричана БНБ);

3. изпратено е уведомление до БНБ с приложени документи за обстоятелствата по т. 1 и 2 и БНБ не е възразила в 10-дневен срок от постъпването им или от представянето на допълнителните документи, ако такива са поискани.

(3) (Отм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.)

(3) (предишна ал. 4 – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Сумата по ал. 1 се намалява със:

1. загубата за текущата и от минали години;

2. балансовата стойност на обратно изкупените от банката собствени акции;
3. нематериалните активи.

Капитал от втори ред (допълнителен капитал)

Чл. 5. (1) Капиталът от втори ред (допълнителният капитал) се включва в собствения капитал на банката само ако отговаря на следните общи изисквания:

1. тези средства са изцяло на разположение на банката и тя може да ги ползва без каквито и да било ограничения за покриване на загуби от дейността си;
2. тяхното наличие е отразено в счетоводните отчети на банката и е заверено от независим регистриран одитор;
3. Българската народна банка може да упражнява постоянно наблюдение върху тяхното съществуване и ползване.

(2) Капиталът от втори ред се състои от следните елементи:

1. резервите от преценка на недвижими имоти, в които се помещава банката;

1а. (нова – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) резервите със специално предназначение, образувани от печалбата на банката след облагането ѝ с данъци;

2. нереализираната печалба, намалена с дължимите данъци, от дългови-те инструменти за продажба и 45% от нереализираната печалба, намалена с дължимите данъци, от капиталовите инструменти за продажба;

3. сумите, привлечени от банката чрез дългово/капиталови (хибридни) инструменти и други финансови инструменти, при условие че тези инструменти отговарят на следните особени изисквания:

- а) сумите по тях са платени изцяло;
- б) изплащането им не е ограничено със срок;
- в) изплащането им не е обезпечено под никаква форма от банката;
- г) в случай на ликвидация или несъстоятелност на банката изплащането им е допустимо, след като се удовлетворят изцяло претенциите на всички останали кредитори;
- д) вземанията по тези инструменти относно главницата (номинала) не могат да станат изискуеми, без да е налице писмено разрешение на БНБ;
- е) условията, при които тези средства са привлечени от банката, ѝ дават правото да отлага изплащането на дохода по тях, ако тя не е формирала печалба или печалбата ѝ е недостатъчна;

4. сумите, привлечени като подчинен срочен дълг, при условие че този дълг отговаря на следните особени изисквания:

- а) сумите по дълга са платени изцяло;
- б) изплащането му не е обезпечено под никаква форма от банката;
- в) първоначалният му срок до падежа е не по-къс от 5 години;

г) предсрочното му изплащане не може да се извърши без предварително писмено разрешение на БНБ;

д) договърът не може да предвижда възможност за предсрочна изискуемост на дълга;

е) ако са договорени лихви или други доходи, изплащането им не може да се извърши преди падежа на дълга;

ж) в случай на ликвидация или несъстоятелност на банката изплащането му е допустимо, след като се удовлетворят изцяло претенциите на всички останали кредитори.

(3) През последните 5 години до падежа размерът на подчинения дълг се включва в капитала от втори ред с намаление от 20 на сто годишно. След падежа на дълга той се изключва изцяло при изчисляването на собствения капитал (капиталовата база).

(4) Включването на сумите по ал. 2, т. 3 и 4 в капитала от втори ред се разрешава от подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“ на БНБ, въз основа на писмено заявление, придружено със съответните документи, доказващи наличието на изискванията по този член. Срокът за произнасяне е 30-дневен.

(5) Капиталът от втори ред се намалява с нереализираната загуба от дълговите и капиталови инструменти за продажба.

Раздел II

Лимити и намаления, прилагани при формиране на собствения капитал

Лимити, прилагани при формиране на собствения капитал

Чл. 6. (1) Капиталът от втори ред не може да превишава 100% от капитала от първи ред.

(2) Капиталът от втори ред по чл. 5, ал. 2, т. 4 не може да превишава 50% от капитала от първи ред.

Намаления, прилагани при формиране на собствения капитал

Чл. 7. (1) Собственият капитал се намалява със:

1. балансовата стойност на инвестициите в акции или друга форма на дялово участие, представляващи 10 и над 10 на сто от внесения капитал на банка или небанкова финансова институция по чл. 1, ал. 5 от Закона за банките, както и инвестициите в дългово/капиталови (хибридни) инструменти и в подчинен срочен дълг в такива институции, в които банката има участие 10 и над 10 на сто от внесения капитал, за всеки отделен случай, когато те не са консолидирани в баланса ѝ;

2. балансовата стойност на всички инвестиции в акции или друга форма на дялово участие, представляващи 10 и над 10 на сто от внесения капитал

на неконсолидирано дружество, различно от тези по т. 1;

3. балансовата стойност на инвестициите в акции или друга форма на дялово участие в капитала, в дългово/капиталови (хибридни) инструменти и в подчинен срочен дълг в банка или небанкова финансова институция по чл. 1, ал. 5 от Закона за банките, различни от тези по т. 1, в случай че общата им сума надвишава 10 на сто от собствения капитал на банката преди намаленията по т. 1 и 2.

(2) Собственият капитал на консолидирана основа се образува съгласно чл. 3, като към него се прибавят, респективно извадят, следните елементи:

1. малцинствените участия;
2. репутацията;
3. разликите от трансформиране на отчети в друга валута;
4. други елементи, допустими от действащото законодателство при консолидация.

(3) Когато елементите по ал. 2, т. 2, 3 и 4 са дебитни (положителни) позиции, с тях се намалява консолидираният собствен капитал на банката. Когато са кредитни (отрицателни) позиции, те се добавят към консолидирания капитал от втори ред. Малцинствените участия по ал. 2, т. 1 в дъщерните банкови и небанкови дружества, които са обект на пълна консолидация, се отчитат към съответния елемент на капитала на банката в зависимост от характера на малцинствените участия.

(4) Намаленията от капиталовата база по ал. 1 и 2 не участват при изчисляване на капиталовите изисквания.

Раздел III

Изчисляване на капиталовата адекватност

Отношения на капиталова адекватност

Чл. 8. (1) Банката установява отношението на обща капиталова адекватност като процентно съотношение между собствения капитал и общия ѝ рисков компонент.

(2) Банката установява отношението на адекватност на капитала от първи ред като процентно съотношение между капитала от първи ред и общия ѝ рисков компонент.

(3) За банки, които не прилагат капиталови изисквания за позициите в търговския си портфейл по отношение на пазарния риск, общият рисков компонент, който участва като знаменател в отношенията за капиталова адекватност, се образува от сбора на:

- а) рисковопретеглените активи за кредитен риск по чл. 11, ал. 4;
- б) рисковопретеглените позиции за валутен риск по чл. 40, ал. 3;
- в) рисковопретеглените позиции за стоков риск по чл. 45, ал. 3.

(4) За банки, които прилагат капиталови изисквания за позициите в търговския си портфейл по отношение на пазарния риск, общият рисков компонент, който участва като знаменател в отношенията за капиталова адекватност, се образува от сбора на:

- а) рисковопреглените активи за кредитен риск по чл. 11, ал. 3;
- б) рисковопреглените позиции за позиционен риск по чл. 28, ал. 5;
- в) рисковопреглените позиции за валутен риск по чл. 40, ал. 3;
- г) рисковопреглените позиции за стоков риск по чл. 45, ал. 3.

(5) Банки, които по реда на тази наредба използват вътрешни модели за изчисляване на капиталовите си изисквания за пазарни рискове, определят рисковопреглените си позиции за съответния пазарен риск въз основа на получената от модела стойност по чл. 56, ал. 4.

(6) Отношението на обща капиталова адекватност не може да бъде по-малко от 12 на сто.

(7) Отношението на адекватност на капитала от първи ред не може да бъде по-малко от 6 на сто.

(8) Отношението на обща капиталова адекватност и отношението на адекватност на капитала от първи ред трябва да бъдат спазени както на индивидуална база, така и на консолидирана основа.

Раздел IV

Банков портфейл и търговски портфейл

Чл. 9. (1) За изчисляване на капиталовите изисквания за кредитен и пазарен риск банките отделят позициите си в търговския портфейл от позициите си в банковия портфейл.

(2) Банковият портфейл обхваща балансовата стойност на активите и приравнените към тях задбалансови позиции, които не са квалифицирани като позиции в търговския портфейл.

(3) Търговският портфейл обхваща позициите във финансови инструменти и стоки, които банката държи с цел търгуване или за хеджиране на други позиции в търговския портфейл.

(4) Позиции с цел търгуване са позициите на банката във финансови инструменти и стоки, които се държат за краткосрочна препродажба. Тези позиции се формират от банката с цел печалба от разликите между техните продажни и покупни цени, възникващи от действителните или очакваните краткосрочни ценови промени на пазара.

(5) Позициите в търговския портфейл обхващат още:

1. позиции, възникващи в резултат на неуредени отношения по сделки, свободни доставки и извънборсовите дериватни инструменти;

2. позиции, възникващи от репосделки и сделки по предоставяне в заем на ценни книжа или стоки, включени в търговския портфейл;

3. позиции, възникващи от обратни репосделки и сделки по получаване в заем на ценни книжа или стоки, включени в търговския портфейл, когато са изпълнени условия а), б), в) и д) или условия г) и д), както следва:

а) позициите се оценяват ежедневно по текущите пазарни цени;

б) стойността на обезпечението се коригира с оглед отчитане на промените в стойността на ценните книжа или стоките;

в) сделката или трансакцията има клауза, според която вземанията на банката се прихващат автоматично и незабавно срещу вземанията на контрагента в случай на неплащане от страна на последния;

г) контрагентът е местна банка, банка от държава по приложение № 1 с инвестиционен рейтинг, призната борса или клирингова къща;

д) сделката или трансакцията е краткосрочна.

Раздел V

Условия за освобождаване от изискването за поддържане на капиталови изисквания за пазарен риск на позициите в търговския портфейл

Чл. 10. (1) Банките не прилагат капиталови изисквания за пазарен риск за позициите в търговския портфейл, ако са изпълнени едновременно следните условия:

1. обемът на дейността в търговския портфейл обичайно не превишава 5% и никога не превишава 6% от цялостната дейност;

2. позициите в търговския портфейл обичайно не превишават 30 млн. лв. и никога не превишават 40 млн. лв.

(2) Банки, които отговарят на условията по ал. 1, изчисляват капиталовите изисквания за инструментите в търговския портфейл в съответствие с изискванията, приложими за банковия портфейл.

(3) Обемът на дейността в търговския портфейл е сумата от дългите и късите позиции (балансови и задбалансови), които са поети в търговския портфейл независимо от знака им. Обемът на цялостната дейност е сумата от балансовите активи и приравнените към тях задбалансови позиции, с изключение на дериватните финансови инструменти.

(4) По смисъла на ал. 1 за обичайно се счита, когато банката не превишава повече от три пъти в месеца лимита от 5% и 30 млн. лв., но не достига лимита от 6% и 40 млн. лв.

(5) Банка, която повече от три пъти в месеца превиши лимита от 5% и 30 млн. лв., но не е достигнала лимита от 6% и 40 млн. лв., изпраща в БНБ в рамките на три работни дни, следващи края на отчетния месец, уведомление за ежедневните и средномесечните стойности на операциите в търговския портфейл и общата им стойност като пропорция от цялостната дейност. Уведомлението трябва да съдържа и обяснение за превишението на лимита.

(6) В 10-дневен срок от получаване на уведомлението БНБ уведомява банката дали и от кога трябва да започне да изчислява капиталови изисквания за дейността си в търговския портфейл по отношение на пазарния риск.

(7) Банка, която превиши лимита от 6% и 40 млн. лв., уведомява БНБ за превишението и причините за него не по-късно от деня, следващ превишението на лимита.

(8) Българската народна банка определя датата, от която банката започва да изчислява капиталови изисквания за дейността си в търговския портфейл по отношение на пазарния риск.

(9) Капиталовите изисквания за валутен и стоков риск се прилагат, независимо че банката попада в изключението по ал. 1.

Глава трета

Капиталови изисквания за кредитен риск

Раздел I

Общи положения

Чл. 11. (1) За изчисляване на капиталовите изисквания за кредитен риск банките определят сумата на рисково претеглените активи.

(2) Банки, които прилагат капиталови изисквания за позициите в търговския си портфейл по отношение на пазарния риск, установяват сумата на рисково претеглените си активи за кредитен риск, като включват позициите си в банковия портфейл, умножени по съответното рисково тегло по начина, определен в тази глава.

(3) За банките по ал. 2 рисково претеглените активи за кредитен риск са:

1. активите от банковия портфейл, претеглени за кредитен риск;
2. приравнените задбалансови позиции към активите по т. 1;
3. извънборсовите дериватни инструменти, претеглени за риск от контрагента;
4. позициите в търговския портфейл, претеглени за риск от контрагента и за сетълмент риск.

(4) Банки, които не прилагат капиталови изисквания за позициите в търговския си портфейл по отношение на пазарния риск, установяват сумата на рисково претеглените си активи за кредитен риск, като включват към позициите си от банковия портфейл и позициите си от търговския портфейл чрез прилагане на съответните рискови тегла и конверсионни фактори по начина, определен в тази глава.

(5) За банките по ал. 4 рисково претеглените активи за кредитен риск са:

1. балансовите активи, претеглени за кредитен риск;
2. приравнените задбалансови позиции към активите по т. 1;

3. извънборсовите дериватни инструменти, претеглени за риск от контрагента.

(6) Когато активите и задбалансовите позиции са частично обезпечени или гарантирани с активите или от лицата, посочени в чл. 13 и 14, за обезпечената част се прилагат съответните по-ниски рискови тегла.

(7) Капиталовото изискване за кредитен риск е 12%.

Раздел II

Установяване на рисковия компонент на балансовите позиции

Определяне на рисково претеглената стойност на активите

Чл. 12. За установяване рисковия компонент на балансовите позиции балансовата стойност на всеки актив се умножава по съответното рисково тегло, за да се получи рисково претеглената стойност на актива. Общата сума на рисково претеглените активи на балансовите позиции се получава чрез сумирането на всички претеглени активи.

Активи с нулево рисково тегло

Чл. 13. (1) Активите с нулево рисково тегло са:

1. касовата наличност;
2. вземанията срещу правителството на Република България или БНБ, както и вземанията, пряко, безусловно и изцяло гарантирани от тях;
3. вземанията срещу правителства и централни банки на държави съгласно приложение № 1 или вземания, пряко, безусловно и изцяло гарантирани от тях;
4. вземанията срещу правителства и централни банки, различни от тези по т. 3, както и вземания, пряко, безусловно и изцяло гарантирани от тях, деноминирани и финансирани в националната им валута;
5. вземанията, изцяло обезпечени с ценни книжа, емитирани от правителството на Република България, от БНБ, както и от посочените в т. 3 правителства и централни банки;
6. вземанията, изцяло обезпечени със залог на злато;
7. вземанията, изцяло обезпечени със залог на вземане към банката под формата на блокиран депозит в левове или чуждестранна валута, за която БНБ обявява ежедневен обменен курс.

(2) Активите с нулево рисково тегло се включват в рисковия компонент на балансовите позиции на банката с нулева стойност.

Активи с рисково тегло 20 на сто

Чл. 14. (1) Активите с рисково тегло 20 на сто са:

1. вземанията срещу местни банки или вземания, пряко, безусловно и изцяло гарантирани от тях;

2. паричните позиции в процес на инкасиране (вземания по пътнически чекове, чекове за инкасиране и други инструменти, които незабавно могат да бъдат събрани);

3. вземанията срещу банки от държави, посочени в списъка на БНБ по приложение № 1, или вземания, пряко, безусловно и изцяло гарантирани от тях, при условие че тези вземания не са включени в собствения капитал на институциите;

4. вземанията със срок до една година срещу банки от държави извън списъка на БНБ по приложение № 1 или вземания, пряко, безусловно и изцяло гарантирани от тях, при условие че тези вземания не са включени в собствения капитал на тези институции;

5. вземанията срещу международни институции съгласно приложение № 2 или вземания, пряко, безусловно и изцяло гарантирани от тях;

6. вземанията, изцяло обезпечени със залог под формата на ценни книжа, емитирани от международните институции, съгласно приложение № 2.

(2) Активите с рисково тегло 20 на сто се включват в рисковия компонент на балансовите позиции на банката с размер, равен на 1/5 от балансовата им стойност.

Активи с рисково тегло 50 на сто

Чл. 15. (1) (Изм. – ДВ, бр. 19 от 2006 г.) Активи с рисково тегло 50 на сто са вземанията по кредити, изцяло и напълно обезпечени с първа по ред ипотека върху напълно застрахован и оценен по справедлива цена недвижим имот в жилищна сграда, който е обитаван или ще бъде обитаван или отдаван под наем от кредитополучателя, като стойността на кредитите не превишава 50% от стойността на ипотекирания имот.

(2) Активите с рисково тегло 50 на сто се включват в рисковия компонент на балансовите позиции на банката с размер, равен на половината от балансовата им стойност.

Активи с рисково тегло 100 на сто

Чл. 16. (1) Активи с рисково тегло 100 на сто са всички други активи, които не са посочени в чл. 13, 14 и 15.

(2) В рисковия компонент на балансовите позиции не се включват сумите по чл. 7.

(3) Активите с рисково тегло 100 на сто се включват с пълния размер на балансовата си стойност в рисковия компонент на балансовите позиции.

Раздел III

Установяване рисковия компонент на задбалансовите позиции

Приравняване на задбалансовите позиции в балансови и включването им в рисковия компонент на активите

Чл. 17. (1) Всички задбалансови позиции се приравняват към балансовите с част от отчетната си стойност, посочена в чл. 18, 19, 20 и 21.

(2) Сумите, получени от приравняването на задбалансовите позиции в балансови, се включват в рисковия компонент с размер, определен съгласно рисковата категория на съответната група по чл. 13, 14 и 16, към която те биха били отнесени в зависимост от обезпечението и качеството на страната, срещу която в полза на банката възниква вземане при реализиране на задбалансовия ѝ ангажимент, освен в случаите по ал. 3.

(3) Сумите, получени от приравняването на задбалансови позиции, които не могат да бъдат отнесени към определена рискова категория, се отчитат като високорискови активи и се включват в рисковия компонент с пълната си отчетна стойност.

Задбалансови позиции с конверсионен фактор 0 на сто от отчетната им стойност

Чл. 18. Задбалансови позиции с конверсионен фактор 0 на сто от отчетната им стойност са:

1. онези позиции на банката, които се водят зад баланса pro memoria и по които не може да възникне плащане от страна на банката;
2. неувоените ангажименти за отпускане на кредити с първоначален срок до една година или по кредитни линии, които могат да бъдат прекратени едностранно от банката по всяко време без предизвестие;
3. отменяеми акредитиви;
4. гаранции и други инструменти, покрити с парични депозити;
5. други безрискови задбалансови позиции.

Задбалансови позиции с конверсионен фактор 20 на сто от отчетната им стойност

Чл. 19. Задбалансови позиции с конверсионен фактор 20 на сто от отчетната им стойност са:

1. документарните акредитиви, при които предметът на доставка служи за обезпечение, и ангажиментите по сделки с клиенти на банката, като ангажиментите се прекратяват с изтичането на определен срок или с настъпването на друго определено условие, предвидени в сделката;

2. всички други позиции, по които има ниска вероятност за изискуемост на поетото от банката задължение.

Задбалансови позиции с конверсионен фактор 50 на сто от отчетната им стойност

Чл. 20. Задбалансови позиции с конверсионен фактор 50 на сто от отчетната им стойност са:

1. откритите и потвърдените от банката акредитиви;
2. ангажиментите по сделки NIF и RUF;
3. гаранции за добро изпълнение, тръжни, митнически и данъчни гаранции и други гаранции, които нямат характер на кредитни заместители;
4. неотменяемите стенд-бай акредитиви, които нямат характер на заместител на кредита;
5. неупражнените ангажименти за отпускане на кредити с първоначален срок над една година;
6. договорите за продажба и обратно изкупуване на активи, по силата на които прехвърлителят на актива има възможност да поиска от банката като получател на актива да го прехвърли обратно;
7. всички други позиции, за които има средна вероятност за изискуемост на поетото от банката задължение.

Задбалансови позиции с конверсионен фактор 100 на сто от отчетната им стойност

Чл. 21. Задбалансови позиции с конверсионен фактор 100 на сто от отчетната им стойност са:

1. гаранциите, издадени от банката, които имат характер на заместител на кредита;
2. банковите акцепти и менителничните поръчителства (авали) по задължения на клиенти;
3. неотменяемите стенд-бай акредитиви, които имат характер на заместител на кредита;
4. джирата върху записи на заповед и менителници, по които не са задължени други банки;
5. сделките, по които срещу банката може да се предявят обратни искове;
6. частично платените ценни книжа по маржови сметки при брокери;
7. активите, закупени по директни споразумения за форуърдна покупка;
8. всички други позиции, по които има висока вероятност за изискуемост на поетото от банката задължение.

Раздел IV
**Капиталови изисквания за риск от контрагента и
сетълмент риск**

Риск от контрагента

Чл. 22. (1) Банките, прилагачи капиталови изисквания за пазарен риск по отношение на инструментите в търговския портфейл, изчисляват капиталови изисквания за риск от контрагента при неуредени отношения по сделки и свободни доставки в случаите, когато:

1. са платили за ценните книжа, преди да ги получат, или са предоставили ценните книжа, преди да им бъде платено за тях;

2. при трансгранични сделки е изминал един или повече дни от извършване на плащането или доставката.

(2) За определяне на капиталовите изисквания по ал. 1 банките установяват стойността на дължимите им ценни книжа, стоки или парични средства.

(3) В случаи на репосделки или сделки по предоставяне в заем на ценни книжа или стоки, включени в търговския портфейл, банката изчислява разликата (когато е положителна величина) между:

1. пазарната стойност на ценните книжа или стоките и получените средства от банката при репосделки; или

2. пазарната стойност на ценните книжа или стоките и пазарната стойност на обезпечението при сделки по предоставяне в заем на ценни книжа или стоки.

(4) В случаи на обратни репосделки или сделки по получаване в заем на ценни книжа или стоки банката изчислява разликата (когато е положителна величина) между:

1. сумата, предоставена като кредит от нея, и пазарната стойност на ценните книжа или стоките, които е получила при обратни репосделки; или

2. пазарната стойност на обезпечението и пазарната стойност на ценните книжа или стоките, които е получила при сделки по получаване в заем на ценни книжа или стоки.

(5) (Изм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Получената стойност по ал. 2, 3 и 4 се умножава по рисковото тегло, приложимо за съответния контрагент, и представлява част от рисковопреглетените активи за кредитен риск по чл. 11, ал. 3.

(6) (Изм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Капиталовото изискване е 12%.

**Особени изисквания при установяване рисковия
компонент на извънборсовите дериватни инструменти
за риск от контрагента**

Чл. 23. (1) С цел установяване рисковия компонент на извънборсовите дериватни инструменти банките определят кредитния еквивалент по метода на пазарната оценка съгласно приложение № 3.

(2) Кредитният еквивалент за извънборсовите дериватни инструменти се умножава по съответните рискови тегла в зависимост от контрагента и се включва в сумата на рисково претеглените активи за кредитен риск по чл. 11, ал. 3 или 4.

(3) Дериватните инструменти, търгувани само на призната борса, не се включват в изчислението.

(4) Валутните дериватни инструменти с първоначален падеж до 14 дни не се включват в изчислението независимо от борсата, на която се търгуват.

(5) Контрактите за злато с първоначален падеж до 14 дни се включват в изчислението, освен ако не се търгуват на призната борса и не са обект на ежедневни маржин-изисквания.

**Условия за признаване на нетиращи споразумения за
извънборсовите дериватни инструменти**

Чл. 24. (1) (Досегашен член 24 – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Българската народна банка може да признае като средства за намаляване на кредитния риск нетиращите споразумения за извънборсови дериватни инструменти, които отговарят едновременно на следните условия:

1. съставени са в писмена форма;

2. предвиждат, че в случай на неизпълнение, несъстоятелност, ликвидация на страна по договора или други подобни случаи ще се определя само едно задължение (в случай на нетна отрицателна пазарна стойност) или само едно вземане (в случай на нетна положителна пазарна стойност) към банката, като предходните вземания и задължения, които са обект на нетиращото споразумение, ще се считат за погасени;

3. банката е представила в БНБ независимо и мотивирано правно мнение, потвърждаващо, че в случай на оспорване съответните съдилища или компетентни административни органи биха признали, че вземането или задължението на банката е ограничено до нетната сума по т. 2 в съответствие със:

а) закона на държавата, където е регистриран контрагентът, а в случаи, когато участва чуждестранен клон на контрагента – и закона на държавата, в която е регистриран клонът;

б) закона, приложим спрямо сделките, включени в нетиращото споразумение;

в) закона, приложим към договор или споразумение, необходими за влизане в сила на нетиращото споразумение;

4. банката е въвела процедури за проверка валидността и съответствието на нетиращото споразумение с приложимите закони по т. 3;

5. след консултации със съответните надзорни органи на държавите, чийто закон се прилага към нетиращото споразумение, БНБ е получила потвърждение, че тези органи признават правната валидност на споразумението;

6. нетиращото споразумение не съдържа клауза, която позволява на изправната страна да извършва само ограничени плащания или да не извършва плащания към неизправната страна дори и в случаите, когато неизправната страна е кредитор за нетната сума по т. 2 („walkaway“ клауза).

(2) (Нова – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Признаването на нетиращите споразумения за извънборсови дериватни инструменти като средства за намаляване на кредитния риск се разрешава от подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“ на БНБ, въз основа на писмено заявление, придружено със съответните документи, удостоверяващи изискванията по този член.

Ефекти от признаване на нетиращите споразумения

Чл. 25. (1) Когато са изпълнени условията по чл. 24, нетиращите споразумения се взимат предвид при изчисляване на кредитния еквивалент на извънборсовите дериватни финансови инструменти.

(2) Кредитният еквивалент се определя като сума от нетната разменна стойност по ал. 3 и потенциалната кредитна експозиция по ал. 4.

(3) Нетната разменна стойност е сумата от пазарните стойности на всички дериватни контракти, която би се получила в резултат от действието на нетиращото споразумение. Когато сумата е положително число, разменната стойност е равна на тази сума. Когато сумата е отрицателно число или нула, разменната стойност се включва в изчислението с нулева стойност.

(4) Потенциалната кредитна експозиция за признати нетиращи споразумения участва при формиране на кредитния еквивалент с намалена стойност, изчислена по следната формула:

$$\text{НСПКЕ (нето)} = 0.4 \times \text{СПКЕ (брuto)} + 0.6 \times \text{НБК} \times \text{СПКЕ (брuto)},$$

където:

НСПКЕ (нето) е намалената стойност на потенциалната кредитна експозиция за всички контракти с един и същ контрагент, покрити от нетиращото споразумение, отговарящо на условията по чл. 24;

СПКЕ (брuto) – сумата от стойностите на потенциалната кредитна експозиция за всички индивидуални контракти, покрити от нетиращото споразумение, изчислени чрез умножаване на техните договорни (условни) суми със съответния процент от таблицата на приложение № 3;

НБК – нетният/брутният коефициент, който се изчислява на база контрагент като съотношение между нетните и брутните разменни стойности за всички контракти, покрити от нетиращото споразумение с даден контрагент; брутната разменна стойност е сумата от положителните пазарни стойности на индивидуалните контракти.

(5) При определяне стойността на потенциалната кредитна експозиция за валутни контракти, чиято условна сума на главницата е равна на паричните потоци, а сумите за получаване или плащане стават дължими на една и съща дата и са деноминирани в една и съща валута (пълно съответствие), нетиращото споразумение се взема предвид изцяло. При тези валутни контракти към нетната ефективна сума на главницата, фиксирана в контракта за нетиране, се прилагат процентите, указани в таблицата на приложение № 3.

Сетълмент риск

Чл. 26. (1) В случай на сделки с предмет дългови, капиталови и стокови инструменти (с изключение на репосделките, обратните репосделки и сделките по предоставяне/получаване в заем на ценни книжа или стоки), които са останали неуредени след датите на доставка на инструментите, банките изчисляват ценовата разлика, на която са изложени.

(2) Ценова разлика по ал. 1 е разликата между договорената сетълмент цена за съответния инструмент и неговата текуща пазарна стойност, когато разликата може да доведе до загуба за банката.

(3) Ценовата разлика по ал. 2 се умножава по съответния фактор за потенциална загуба от колона 2 на табл. 1.

Таблица 1

Брой работни дни след датата на доставка	Фактор %
1	2
5 – 15	8
16 – 30	50
31 – 45	75
46 и повече	100

(4) Получената обща стойност по ал. 3 се умножава по 8.334 и участва в рисково претеглените активи за кредитен риск по чл. 11, ал. 3.

Глава четвърта

Капиталови изисквания за пазарен риск

Раздел I

Общи положения

Чл. 27. (1) Пазарен риск е рискът от загуби, възникващи от движенията в пазарните цени на дълговите (лихвените) и капиталовите инструменти от търговския портфейл и на валутните и стоковите инструменти от търговския и банковия портфейл.

(2) Пазарният риск обхваща:

1. позиционния риск на дълговите инструменти в търговския портфейл;
2. позиционния риск на капиталовите инструменти в търговския портфейл;
3. валутния риск в търговския и банковия портфейл;
4. стокския риск в търговския и банковия портфейл.

(3) Капиталовото изискване за пазарен риск се изчислява по един от следните подходи:

1. сумата от капиталовите изисквания за пазарен риск, изчислени по стандартизирания подход; или
2. сумата от капиталовите изисквания за пазарен риск, изчислени по подход, базиран на вътрешни модели в съответствие с раздел VI на тази глава; или
3. комбинация от двата подхода.

Раздел II

Капиталови изисквания за позиционен риск

Определение и компоненти на позиционния риск

Чл. 28. (1) Позиционен риск е рискът от промяна в цените на инструментите в търговския портфейл.

(2) Позиционният риск има два компонента:

1. специфичен позиционен риск е рискът от промяна в цената на инструмента в резултат на фактори, отнасящи се до неговия емитент, или в случай на дериват – до емитента на базовия актив;
2. общ позиционен риск е рискът от промяна в цената на инструмента в резултат на промяна в равнището на лихвените проценти в случай на търгуван дългов инструмент или дългов дериват или поради промени на капиталовия пазар в случай на капиталов инструмент (акции или дялови участия в капитала) или капиталов дериват, несвързани с конкретни характеристики на отделните инструменти.

(3) Капиталовите изисквания за специфичен и общ позиционен риск се изчисляват по стандартизирания подход по този раздел или по подход, използващ вътрешни модели по смисъла на раздел VI на тази глава.

(4) Оценката за позиционен риск представлява сумата от получените стойности за:

1. специфичен риск на дълговите инструменти по чл. 32, ал. 4;
2. общ риск на дълговите инструменти по чл. 34, ал. 10, съответно чл. 35, ал. 6;
3. специфичен риск на капиталовите инструменти по чл. 37, ал. 3;
4. общ риск на капиталовите инструменти по чл. 38, ал. 3.

(5) Сумата по ал. 4 се умножава по 8.334 и участва в знаменателя на отношенията за капиталова адекватност по чл. 8 като рисково претеглени позиции за позиционен риск.

Изчисляване на нетни позиции

Чл. 29. (1) Нетната позиция е превишението на дългите (късите) позиции на банката над късите (дългите) позиции по едни и същи капиталови инструменти, дългови инструменти, конвертируеми ценни книжа и еквивалентни финансови фючърси, опции, варианти и покрити варианти.

(2) Нетиране между къси и дълги позиции в даден финансов инструмент се допуска, когато имат един и същ емитент, деноминирани са в една и съща валута, имат едни и същи условия по купона, стават дължими на една и съща дата и в случай на несъстоятелност се третира идентично.

(3) При изчисляване на нетната позиция позициите в дериватни инструменти се третират като позиции в базовите ценни книжа. Дериватите се конвертират в позиции в базовите активи, като сумите, с които участват, са пазарните стойности на базовия инструмент или инструменти.

(4) Всички нетни позиции независимо от техните знаци се преизчисляват ежедневно в левова равностойност по курса на БНБ.

Третиране на конкретните инструменти

Чл. 30. (1) Лихвените фючърси, споразуменията за форуърдния курс (FRAs) и форуърдните ангажименти за покупка или продажба на дългови инструменти се третират като комбинации от дълги и къси позиции, като например:

1. дълга позиция в лихвен фючърс се третира като комбинация от заем с падеж на датата на доставка на фючърския контракт и притежаването на актив с падеж, еквивалентен на този на инструмента или условната позиция, която е базова за въпросния фючърсен контракт;

2. продадено споразумение за форуърдния курс се третира като дълга позиция с падеж, съвпадащ с датата на сетълмент плюс срока на контракта, и като къса позиция с падеж, съвпадащ с датата на сетълмент;

3. форуърден ангажимент за покупка на дългов инструмент се третира като комбинация от заем, чийто падеж настъпва на датата на доставка, и дълга (спот) позиция в самия дългов инструмент;

4. при изчисляване на капиталовото изискване за специфичен риск на инструментите по т. 1 и 2 както заетите средства, така и притежаваният актив се включват в колона „Позиции на централното правителство“ на табл. 2 по чл. 32, тъй като са носители на нулев специфичен риск;

5. при изчисляване на капиталовото изискване за специфичен риск на инструмента по т. 3 заемът се включва в колона „Позиции на централното правителство“ на табл. 2 по чл. 32, тъй като е носител на нулев специфичен риск, а дълговият инструмент в подходящата за него колона на табл. 2 по чл. 32.

(2) Опциите за лихвени проценти, дългови инструменти, капиталови инструменти, индекси на акции, финансови фючърси и суапи се третират като позиции, чиято стойност е равна на сумата на базовия инструмент, към който се отнася опцията, умножена по нейната делта, и участват при изчисляване на капиталовите изисквания за пазарни рискове в зависимост от вида на базовия инструмент. Изчисляването на делта на опциите се извършва по реда на чл. 47.

(3) Варантите, свързани с дългови или капиталови инструменти, се третират по същия начин както опциите по ал. 2.

(4) Суапите се третират по същия начин като балансовите инструменти, като например:

1. лихвен суап, по който се получава плаваща лихва и се плаща фиксирана лихва, се третира като комбинация от дълга позиция в инструмент с плаващ лихвен процент с падеж, равен на периода до следващото фиксиране на лихвата, и като къса позиция в инструмент с фиксиран лихвен процент със същия падеж както този на самия суап;

2. за суапи, по които се плаща или получава фиксирана или плаваща лихва срещу някаква друга референтна цена (като борсов индекс и други), лихвеният компонент участва в измерването на лихвения риск (риска, свързан с дълговите инструменти), а капиталовият компонент – в измерването на риска, свързан с капиталовите инструменти;

3. отделните съставни позиции (рамена) на валутния суап се отчитат в падежните таблици за съответните видове валути.

(5) При репосделки и сделки по предоставяне в заем на ценни книжа, отговарящи на критериите за включване в търговския портфейл, прехвърлителят на ценни книжа или на гарантирани права върху тях при репосделки и кредиторът, предоставил ценни книжа в заем, включват тези ценни книжа при изчисляването на капиталовото си изискване по тази глава.

(6) Хибридни инструменти, които се състоят от няколко компонента, се разделят на лихвен компонент и на капиталов компонент, а конвертируемите

облигации се третират като облигации, когато при конверсията ще се формира загуба, и като капитал, когато при конверсията ще се формира печалба за банката.

Дългови инструменти

Чл. 31. (1) Капиталовото изискване за позиционен риск, свързан с дълговите инструменти, е равно на сумата от капиталовото изискване за специфичен риск и капиталовото изискване за общ риск.

(2) Капиталовото изискване за общ и специфичен риск, възникващ от дългови инструменти, се изчислява чрез стандартизирания подход по чл. 32–35.

(3) Банките могат да изчисляват капиталовите изисквания за общ риск и чрез използване на вътрешни модели в съответствие с раздел VI на тази глава.

(4) Банките класифицират нетните си позиции в дългови инструменти в съответствие с валутата, в която са деноминирани, и изчисляват капиталовите си изисквания за общ и специфичен риск във всяка валута поотделно.

Специфичен риск на дълговите инструменти

Чл. 32. (1) Капиталовото изискване за специфичен риск е предназначено за защита срещу неблагоприятното движение в цената на дълговия инструмент, дължащо се на фактори, свързани с неговия емитент.

(2) При измерването на риска нетиране се допуска само за позиции в идентични емисии съгласно чл. 29, ал. 2 (включително позициите в дериватни инструменти).

(3) Банките включват нетните си позиции от търговския портфейл в съответните категории на табл. № 2 с оглед на техните емитенти и остатъчен срок до падежа, като след това ги умножат по указаните тегла.

Таблица 2

Позиции на централни правителства (изм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.)	Квалифицирани позиции			Други	
	1	2	3		4
		до 6 ме- сеца	над 6 и до 24 месеца	над 24 месеца	
	0.00%	0.375%	1.5%	2.4%	12%

(4) Получената по реда на ал. 3 обща стойност е оценката за специфичен риск на дълговите инструменти.

Общ риск на дълговите инструменти

Чл. 33. (1) Общият риск, възникващ от позиции в дългови финансови инструменти, е рискът от промени в цените, произтичащи от движение в общото ниво на пазарните лихвени проценти.

(2) При изчисляване на общия позиционен риск, възникващ от дългови финансови инструменти, банките прилагат подход, базиран на падеж, или подход, базиран на дюрация.

(3) Банките могат да преминават към подход, базиран на дюрация, или да преустановяват прилагането му само след разрешение от БНБ.

(За) (Нова – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Използването на подход, базиран на дюрация, се разрешава от подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“ на БНБ, въз основа на писмено заявление, придружено със съответните документи.

(4) При прилагане на всеки от подходите по ал. 2 дълговите инструменти се разпределят по валути. За всяка валута се прави отделна падежна таблица, като капиталовите изисквания за всяка валута се изчисляват поотделно. Капиталовите изисквания по отделни валути се сумират, като между тях нетиране не се прави.

Подход, базиран на падеж

Чл. 34. (1) При прилагане на подход, базиран на падеж, за изчисляване на капиталови изисквания за общ позиционен риск на дълговите инструменти банката претегля нетните позиции от съответния дългов инструмент съобразно техния падеж. Дългите и късите позиции в дългови инструменти се поставят в падежните интервали (колони 2 или 3) на табл. 3, групирани в три зони.

(2) Инструментите с фиксиран лихвен процент се разпределят в съответствие с остатъчния срок до падежа, а инструментите с променлив лихвен процент – в съответствие с остатъчния срок до следващата дата на промяна.

(3) Нетната позиция по всеки дългов инструмент се отнася в съответния падежен интервал от табл. 3 според купонния лихвен процент и се претегля със съответното рисково тегло.

Таблица 3

Зона	Падежен интервал		Тегло (в %)
	купон от 3% или повече	купон под 3%	
1	2	3	4
I	0 ≤ 1 месец	0 ≤ 1 месец	0.00
	> 1 ≤ 3 месеца	> 1 ≤ 3 месеца	0.30
	> 3 ≤ 6 месеца	> 3 ≤ 6 месеца	0.60
	> 6 ≤ 12 месеца	> 6 ≤ 12 месеца	1.05

II	> 1 ≤ 2 години	> 1 г. ≤ 1 г. и 9 м.	1.875
	> 2 ≤ 3 години	> 1 г. и 9 м. ≤ 2 г. и 8 м.	2.625
	> 3 ≤ 4 години	> 2 г. и 8 м. ≤ 3 г. и 6 м.	3.375
III	> 4 ≤ 5 години	> 3 г. и 6 м. ≤ 4 г. и 3 м.	4.125
	> 5 ≤ 7 години	> 4 г. и 3 м. ≤ 5 г. и 7 м.	4.875
	> 7 ≤ 10 години	> 5 г. и 7 м. ≤ 7 г. и 3 м.	5.625
	> 10 ≤ 15 години	> 7 г. и 3 м. ≤ 9 г. и 3 м.	6.75
	> 15 ≤ 20 години	> 9 г. и 3 м. ≤ 10 г. и 6 м.	7.875
	> 20 години	> 10 г. и 6 м. ≤ 12 г.	9.00
		> 12 ≤ 20 години	12.00
	> 20 години	18.75	

(4) Банката сумира отделно претеглените дълги и претеглените къси позиции във всеки падежен интервал. Сумата на претеглените дълги позиции се съчетава (покрива) със сумата на претеглените къси позиции в даден падежен интервал с оглед получаване на съчетана претеглена позиция за интервала. Остатъчните (непокрити) дълги или къси позиции представляват несъчетаната претеглена позиция за интервала.

(5) Съчетаната претеглена позиция в даден падежен интервал е по-малката от претеглените дълга и къса позиция в интервала, а несъчетаната позиция е разликата между тях.

(6) Банката сумира съчетаните претеглени позиции във всички падежни интервали.

(7) Банката сумира общите несъчетани претеглени дълги, съответно къси, позиции за интервалите за всяка от трите зони. Получените дълги и къси претеглени позиции за всяка зона се съчетават с оглед получаване на съчетана претеглена позиция за всяка зона. Съответно останалата несъчетана част от претеглената дълга или претеглената къса позиция представлява несъчетана претеглена позиция за тази зона.

(8) За да получи съчетаната претеглена позиция между зона I и зона II, банката съчетава несъчетаната претеглена дълга (къса) позиция в зона I с несъчетаната претеглена къса (дълга) позиция в зона II. Аналогично се съчетават несъчетаните претеглени позиции от зона II и зона III и зона III и зона I.

(9) Останалите несъчетани претеглени позиции между зоните по ал. 8 се сумират.

(10) Капиталовото изискване се изчислява като сума от:

- десет процента от сбора от съчетаните претеглени позиции за всички интервали;
- четиридесет процента от съчетаната претеглена позиция в зона I;
- тридесет процента от съчетаната претеглена позиция в зона II;
- тридесет процента от съчетаната претеглена позиция в зона III;

5. четиридесет процента от съчетаната претеглена позиция между зона I и зона II и между зона II и зона III;
6. сто и петдесет процента от съчетаната претеглена позиция между зона I и зона III;
7. сто процента от остатъчните несъчетани претеглени позиции.

Подход, базиран на дюрация

Чл. 35. (1) При прилагане на подхода, базиран на дюрация, банката изчислява доходността до падеж на дълговите инструменти, като за инструментите с фиксиран лихвен процент се използва пазарната стойност, а за инструментите с променлив лихвен процент се използва допускането, че главницата е дължима на датата на следващата промяна на лихвения процент.

(2) След определяне на доходността до падеж банката изчислява модифицирана дюрация за всеки дългов инструмент, като използва следната формула:

Модифицираната дюрация = Дюрацията (D)/(1 + r),

където:

$$D = \frac{\sum_{t=1}^m \frac{tC_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^m \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

r е доходността до падежа;

C_t – плащането в брой във време t ;

m – падежът.

(3) Банката отнася всеки дългов инструмент към съответната зона в табл. 4 въз основа на изчислената му модифицирана дюрация.

Таблица 4

Зона	Модифицирана дюрация (в години)	Предполагаема промяна на лихвата (в%)
1	2	3
I	0 до 1	1.5%
II	от 1 до 3.6	1.275%
III	повече от 3.6	1.05%

(4) Дюрационно-претеглената позиция за всеки инструмент се получава като произведение от пазарната му цена, модифицираната му дюрация и предполагаемата промяна на лихвения процент.

(5) Банката изчислява дюрационно-претеглените си дълги и къси позиции във всяка зона. Съчетаните и несъчетаните претеглени позиции на база дюрация се определят по реда на чл. 34, като се приема, че всяка зона се състои от един интервал.

(6) Капиталовото изискване за общ позиционен риск на дълговите инструменти, претеглени чрез подхода за дюрация, е сбор от:

1. два процента от съчетаната претеглена на база дюрация позиция за всяка зона;

2. четиридесет процента от съчетаните претеглени на база дюрация позиции между зони I и II и между зони II и III;

3. сто и петдесет процента от съчетаната претеглена на база дюрация позиция между зони I и III;

4. сто процента от остатъчните несъчетани претеглени на база дюрация позиции.

Капиталови инструменти

Чл. 36. (1) Капиталовото изискване за позиционен риск, свързан с капиталовите инструменти, е равно на сумата от капиталовите изисквания за специфичен и за общ риск.

(2) Капиталовото изискване за специфичен риск, възникващ от капиталови инструменти, се установява чрез общата брутна капиталова позиция, а за общ риск – чрез общата нетна позиция на банката.

(3) За изчисляване на съответните капиталови изисквания банката разпределя нетните си позиции от капиталови инструменти по държавите, в които те са листвани на борсите и/или се търгуват.

Специфичен риск за капиталови инструменти

Чл. 37. (1) Общата брутна позиция представлява сумата от абсолютните стойности на нетните дълги и нетните къси позиции на банката в капиталови инструменти в съответствие с чл. 29.

(2) Общата брутна позиция се изчислява за всеки емитент поотделно.

(3) Капиталовото изискване за специфичен риск е 6% от общата брутна позиция.

Общ риск на капиталовите инструменти

Чл. 38. (1) (Изм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Общата нетна позиция е разликата между общите нетни дълги и нетни къси позиции на банката в капиталови инструменти в съответствие с чл. 29.

(2) Общата нетна позиция се изчислява за всеки национален пазар поотделно.

(3) Капиталовото изискване за общ риск е общата нетна позиция на институцията, умножена по 12%.

(4) При борсово търгувани фючърси върху индекси на капиталови инструменти капиталовото изискване е 12%. Те се включват при изчисляване на общата нетна позиция по капиталовите инструменти за общ риск по ал. 3 и не се отчитат при изчисляване на общата брутна позиция за специфичен риск по чл. 37, ал. 3.

(5) Когато фючърс върху индекси на капиталови инструменти не е представен на съставните му базисни позиции, той се третира като отделен капиталов инструмент, за който се определят капиталови изисквания за общ и специфичен риск.

Поемане на емисии

Чл. 39. В случаите на поемане на емисии от дългови или капиталови инструменти при изчисляване на нетните си позиции банката последователно преминава през следните етапи:

1. нетните позиции се изчисляват чрез приспадане на поетите позиции, които са записани или препоеети от трети лица на базата на официални споразумения;

2. нетните позиции се намаляват с редуциращите коефициенти, както следва:

Таблица 5

Работен ден	Редуциращ коефициент
Работен ден 0	100%
Работен ден 1	90%
Работни дни 2 до 3	75%
Работен ден 4	50%
Работен ден 5	25%
След работен ден 5	0%

3. капиталовите изисквания се изчисляват, като се използват редуцираните поети позиции;

4. за нулев работен ден се счита работният ден, на който банката се ангажира безусловно да приеме определено количество ценни книжа по договорена цена;

5. когато поетата емисия е за дългови инструменти, редуцираните позиции участват при определяне на капиталовите изисквания за общ и специфичен позиционен риск на дълговите инструменти;

6. когато поетата емисия е за капиталови инструменти, редуцираните позиции участват при определяне на капиталовите изисквания за общ и специфичен позиционен риск на капиталовите инструменти.

Раздел III

Капиталови изисквания за валутен риск

Общи положения

Чл. 40. (1) Банката изчислява капиталово изискване за валутен риск, прозтичащ от позициите в банковия и търговския портфейл, когато сумата на общата нетна открита валутна позиция и нетната ѝ позиция в злато превишава 2% от собствения капитал.

(2) Капиталовото изискване за валутен риск се изчислява чрез умножаване на сумата от общата нетна открита валутна позиция и нетната позиция в злато по 12%.

(3) Сумата на общата нетна открита валутна позиция и нетната позиция в злато представлява рисково претеглените позиции за валутен риск и участва в знаменателя на отношенията за капиталова адекватност по чл. 8.

(4) Капиталовото изискване за валутен риск може да се изчислява по реда и при условията на раздел VI на тази глава.

(5) Определянето на общата нетна валутна позиция се извършва по следния начин:

1. изчислява се нетната позиция във всяка отделна валута, включително златото;
2. нетните позиции във всяка валута се преизчисляват в левове по курса на БНБ за деня;
3. сумират се поотделно нетните дълги и нетните къси позиции, с изключение на позициите в евро;
4. общата нетна валутна позиция представлява по-голямата от общата нетна дълга позиция и общата нетна къса позиция.

Определяне на позициите в отделна валута

Чл. 41. (1) Нетната открита позиция (положителна или отрицателна) на банката във всяка отделна валута е сумата от следните елементи:

1. нетната спот позиция е разликата между активите и пасивите в съответната валута, включително начислените лихви;
2. нетната форуърдна позиция (разликата между сумите за получаване и сумите за плащане по форуърдните валутни сделки и сделките в злато, включително валутните фючърси и фючърсите за злато, както и главниците по валутни суапове, които не са включени в спот позицията);
3. неотменяеми гаранции и подобни инструменти в съответната валута, за които е сигурно, че ще станат изискуеми;
4. нетният делта-еквивалент на валутните опции и опциите за злато, изчислен по реда на раздел V на тази глава;
5. пазарната стойност на опции, различни от тези по т. 4.

(2) Форурдните валутни позиции и позициите в злато се оценяват по текущите спот пазарни курсове.

Лимити за валутни позиции

Чл. 42. (1) Банките ежедневно спазват:

1. максимално съотношение в размер 15% между нетна открита позиция във всяка чуждестранна валута и размера на собствения ѝ капитал, с изключение на валутата евро;

2. максимално съотношение в размер 30% между общата нетна валутна позиция и размера на собствения ѝ капитал.

(2) Клоновете на чуждестранни банки отчитат позициите си в чуждестранна валута, без да ги съотнасят към собствения капитал на банката.

Раздел IV

Капиталови изисквания за стоков риск

Общи положения

Чл. 43. (1) Банките изчисляват капиталови изисквания за покриване на риск от позиции в стоки или стокови деривати (стокови позиции) от банковия и търговския портфейл.

(2) Стоковите позиции са позиции във:

1. благородни метали (с изключение на златото), селскостопански продукти, полезни изкопаеми, метали и др.;

2. деривати и други финансови инструменти, свързани със стоки.

(3) Всяка стокова позиция се изразява чрез стандартната ѝ мерна единица (килограми, барели и т. н.) по спот цената, изчислена в левова равностойност по курса на БНБ.

(4) Нетната стокова позиция е разликата между дългата и късата позиция в съответната стока.

Конкретни инструменти

Чл. 44. (1) Позицията в стоков дериват се третира като позиция в базовата стока (дълга и къса условна позиция) с падеж, съответстващ на датата му на валидност (на упражняване).

(2) Стоковият фючърс и форуърд ангажиментът за покупка или продажба на отделни стоки се измерва като условно количество в стандартната мерна единица за базовата стока.

(3) При стоковия суап позицията е дълга, когато банката има задължение по фиксирана цена и вземане по плаваща цена, а къса, когато банката има вземане по фиксирана цена и задължение по плаваща цена.

(4) Опциите върху стоки или върху стокови деривати се третираат като позиции, равни по стойност на размера на базовия актив, за който се отнася опцията, умножен по своята делта, определена съгласно раздел V на тази глава.

(5) Варантите, свързани със стоки, се третираат по същия начин както стоковите опции по ал. 4.

(6) Прехвърлителят на стоките или гарантираните права върху стоките в репосделка и кредиторът на стоките по сделка за предоставяне в заем на стоки включва тези стоки в изчислението на капиталовите си изисквания съгласно този раздел.

Изчисляване на капиталово изискване за стоков риск

Чл. 45. (1) Общото капиталово изискване за стоков риск се изчислява като сума от капиталовите изисквания за всяка стока.

(2) Капиталовото изискване за отделна стокова позиция е сумата от:

1. 22.5% от дългата или късата нетна позиция във всяка стока;

2. 4.5% от брутната позиция (сбор от дългата и късата позиция).

(3) Получената сума по ал. 2 се умножава по 8.334 и участва в знаменателя на отношенията за капиталова адекватност по чл. 8 като рисково претеглени позиции за стоков риск.

(4) За изчисляване на капиталовото изискване за стоков риск банките могат да използват вътрешни модели по реда на раздел VI на тази глава.

Раздел V

Третиране на опциите

Общи положения

Чл. 46. (1) Позициите в опции обхващат борсови и извънборсови опции и инструменти, чиито характеристики са подобни на тези на опциите.

(2) При изчисляване на опционните позиции опциите за инструменти, които са формирани от два компонента (суапови опции, опции за фючърси), се разделят на тях.

Делта на опцията

Чл. 47. (1) Делта (δ) на опцията е промяната в цената на опцията в резултат на малка промяна в цената на базовия инструмент. Като математически израз делтата е първа производна на функцията на опционната цена по отношение цената на базовия инструмент.

$$\delta = \frac{\delta \text{ на цената на опцията}}{\delta \text{ на цената на базовия инструмент}}$$

(2) При изчисляване на капиталовите изисквания делта-еквивалентните позиции в базовите инструменти се третира по следния начин:

1. закупена кол-опция като дълга позиция;
2. издадена кол-опция като къса позиция;
3. закупена пут-опция като къса позиция; и
4. издадена пут-опция като дълга позиция.

Раздел VI Вътрешни модели

Общи положения

Чл. 48. (1) С разрешение на БНБ банките могат да използват вътрешни модели при изчисляване на капиталовите си изисквания за позиционен риск, валутен риск и/или стоков риск.

(2) Българската народна банка дава разрешение по ал. 1, когато:

1. банката е прилагала вътрешния модел за вътрешни цели не по-малко от три години и поне една година капиталовите изисквания на банката са били отчитани пред БНБ освен по стандартизирания подход и по подхода, базиран на вътрешни модели;

2. качествените и количествените критерии по чл. 49 и 50 са изпълнени.

(3) (Нова – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Използването на вътрешен модел при изчисляване на капиталовите изисквания за позиционен, валутен и/или стоков риск се разрешава от подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“ на БНБ, въз основа на писмено заявление, придружено със съответните документи.

Качествени критерии

Чл. 49. Системата за управление на риска в банката трябва да отговаря на следните качествени критерии:

1. вътрешният модел за измерване на риска е неразделна част от ежедневния процес за управление на риска в банката и служи като основа за отчитане на рисковите експозиции пред компетентния орган за управление на банката;

2. в банката е създадено специализирано звено за контрол на риска независимо от звената, ангажирани в търговската дейност, което се отчита ежедневно пред компетентния орган за управление; звеното е отговорно за:

- а) разработване и внедряване на системата за управление на риска;
- б) изготвяне и анализиране на ежедневни отчети за резултатите от модела за измерване на риска и предлагане на мерки по спазване на рисковите лимити;

3. компетентният орган за управление на банката участва активно в процеса по контрол на риска, включващ преглед на отчетите, изготвени от звеното за контрол на риска, и взема решения за намаляване на позициите, поемани от отделните дилъри, и/или на общата рискова експозиция на банката, когато е необходимо;

4. банката разполага с достатъчни на брой и подходящо квалифицирани специалисти за използване на вътрешните модели и процесите по цялостния контрол на риска;

5. банката прилага процедури за наблюдение и спазване на приетата от компетентния орган за управление писмена вътрешна политика и контрол за цялостното функциониране на системата за измерване на риска; системата за измерване на риска трябва да бъде надлежно документирана, като са описани основните принципи на системата за управление на риска и емпиричните техники, използвани за измерване на риска;

6. резултатите от моделите за измерване на риска са надеждно проверявани за точност;

7. банката провежда периодично (не по-малко от веднъж месечно/тримесечно) стрес-тестове, като резултатите от тях се прегледат от компетентния орган за управление на банката и се отразяват при определяне на политиката и лимитите;

8. специализираното звено за вътрешен контрол на банката извършва проверка на системата за измерване на риска; проверката включва както дейността на търговските звена, така и тази на звеното за контрол на риска; най-малко веднъж годишно банката извършва проверка на цялостния си процес по управление на риска, която задължително обхваща:

а) пълнотата и актуалността на документацията за системата и процеса по управление на риска, както и организацията на звеното за контрол на риска;

б) използването на оценките за пазарните рискове в ежедневно управление на риска;

в) процеса на одобрение на моделите за оценяване на риска и системите за оценка, използвани от фронт и бек-офиса;

г) обхвата на пазарните рискове, включени в модела за измерване на риска, и одобряването на промените в процеса на измерване на риска;

д) точността и пълнотата на данните за позициите, коректността на допусканията за изменчивостта (волатилността) и корелациите и обективността на оценките и изчисленията за чувствителност към риск;

е) процеса по верификация на последователността, навременността и надеждността на информацията, използвана във вътрешните модели, включително независимостта на информационните източници;

ж) процеса на верификация на резултатите от бек-тестовите (последващи тестове) за точността на използвания модел.

Количествени критерии

Чл. 50. (1) При изчисляване на стойността под риск се спазват следните минимални количествени критерии:

1. стойността под риск се изчислява ежедневно;
  2. използва се 99-процентов едностранен доверителен интервал (one-tailed confidence interval);
  3. стойността под риск се изчислява за 10-дневен еквивалентен период на държане;
  4. стойността под риск се изчислява на база исторически период на наблюдение най-малко една година; в случай на съществено увеличение в цената волатилност (изменчивост) БНБ може да налага по-къс период на наблюдение;
  5. информацията, използвана за изчисляване стойността под риск, се осъвременява поне веднъж на всеки три месеца и във всеки случай, в който пазарните цени са обект на съществени промени.
- (2) Използваният модел трябва да обхваща съществените рискове, свързани с опциите във всяка от рисковите категории.

Рискови фактори

Чл. 51. (1) Моделът за измерване на риска следва да обхваща всички значими рискови фактори в зависимост от дейността на банката на съответните пазари.

(2) При определяне на рисковите фактори се спазват минималните изисквания по чл. 52–55.

Риск, свързан с дълговите инструменти

Чл. 52. (1) Системата за измерване на лихвения риск включва рискови фактори, съответстващи на лихвените проценти във всяка валута, в която банката има позиции, чувствителни към лихвените проценти.

(2) Системата за измерване на риска моделира кривата на доходността, като използва един от общоприетите подходи. При съществени позиции в основните валути и на основните пазари, изложени на лихвен риск, кривата на доходността се разделя поне на шест падежни интервала, като на всеки падежен интервал съответства един рисков фактор.

(3) Системата за измерване на риска обхваща риска от непълна (по-малка от единица) корелация между различните криви на доходност.

Риск, свързан с капиталовите инструменти

Чл. 53. За свързания с капиталовите инструменти риск се определят рискови фактори, кореспондиращи с всеки капиталов пазар, на който банката има позиции.

Валутен риск

Чл. 54. Системата за измерване на риска включва рискови фактори, съответстващи на златото и на отделните чуждестранни валути, в които са де-номинирани позициите на банката.

Стоков риск

Чл. 55. (1) За стоковия риск се определя рисков фактор за всяка позиция в стоки.

(2) Системата за измерване на риска обхваща риска от:

1. непълна (по-малка от единица) корелация между подобни, но не еднакви стоки;
2. промените на форуърдните цени, възникващи от несъответствие на падежите.

Капиталови изисквания

Чл. 56. (1) Капиталовото изискване за банки, които използват одобрен от БНБ вътрешен модел, е по-голямата величина от:

1. стойността под риск за предходния ден; или
2. средната стойност на ежедневните стойности под риск за предходните 60 работни дни, умножена с мултипликационния фактор по ал. 2 или с увеличения мултипликационен фактор по реда на ал. 3.

(2) Минималният мултипликационен фактор е 4.5.

(3) Мултипликационният фактор по ал. 2 се увеличава с плюс-фактор от 0 до 1.5 (табл. 6) в зависимост от броя на превишенията на лимита за последните 250 работни дни, установени чрез бек-тестовете.

Таблица 6

Брой превишения	Плюс-фактор
1	2
По-малко от 5	0.00
5	0.60
6	0.75
7	0.975
8	1.125
9	1.275
10 или повече	1.5

(4) Получената стойност по ал. 1, умножена по 8.334, представлява рисково претеглените позиции за съответния пазарен риск и участва в знаменателя на отношенията за капиталова адекватност за банките, които измерват

пазарни рискове чрез вътрешни модели, разрешени по реда на тази наредба.

(5) Превишение на лимита е еднодневната промяна в стойността на портфейла, надвишаваща стойността под риск, изчислена за деня чрез прилагане на модела.

(6) Превишенията на лимитите се изчисляват по последователен начин посредством действителните или хипотетичните промени в стойността на портфейла.

(7) За определяне на плюс-фактора броят на превишенията се оценява поне веднъж на тримесечие или по-често, когато е необходимо.

(8) Банката уведомява БНБ не по-късно от 5 работни дни след установяване чрез бек-тестване, че броят на превишенията на лимитите налага увеличение на плюс-фактора.

(9) Когато броят на превишенията на лимитите демонстрира неточност на модела, БНБ може да оттегли разрешението за използването на този модел или да постави допълнителни изисквания за подобрието му.

(10) Необхванатите от модела пазарни рискове се покриват със собствен капитал на база стандартизираните подходи.

Бек-тестване

Чл. 57. (1) Банка, която използва вътрешни модели за изчисляване на капиталовите изисквания за пазарен риск, поддържа програми за бек-тестване с цел удостоверяване точността на модела и определяне на мултипликативен фактор.

(2) Бек-тестовите изчисляват разликите между текущата стойност под риск и стойността под риск, получена от модела съгласно заложените параметри по чл. 50.

(3) Текущата стойност под риск се изчислява едновременно по двата подхода:

1. на база действителната печалба или загуба ежедневно;

2. на база хипотетични промени в стойността на портфейла за деня на база на допускане, че крайните позиции от предходния ден са останали непроменени.

(4) При необходимост БНБ изисква подобрене на програмите за бек-тестване, когато резултатите от тях не са надеждни.

Стрес-тестване

Чл. 58. (1) Банка, която използва вътрешни модели за изчисляване на капиталовите изисквания за пазарен риск, поддържа програми за стрес-тестване.

(2) В случаите, когато допусканията на модела са неприложими или когато допусканията са на база екстремни ситуации, банката извършва стрес-тестване, за да идентифицира рисковете, на които е изложена.

(3) Стрес-тестването обхваща факторите, които създават извънредните загуби или печалби в търговския портфейл или затрудняват управлението на риска в него.

(4) При даване на разрешение за използване на вътрешен модел БНБ извършва преглед на процедурите за провеждане на стрес-тестването и резултатите от него.

Комбинация от вътрешни модели и стандартизирана методология

Чл. 59. (1) Когато банката прилага вътрешни модели за изчисляване на капиталовите изисквания за дадена рискова категория (позиционен, валутиен, стоков риск), измерването по стандартизирания подход не се допуска.

(2) Изключение по ал. 1 се допуска, когато БНБ оттегли разрешението за използване на модела.

(3) Когато банката използва комбинация от вътрешен модел и стандартизиран подход, капиталовото изискване се изчислява като сума от капиталовите изисквания по стандартизирания подход и тези чрез прилагане на вътрешен модел.

Глава пета

Отчитане на капиталовата адекватност

Отчети за капиталовата адекватност

Чл. 60. (1) (Изм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Банките съставят отчет за капиталова адекватност въз основа на баланса към последната дата на месец. Отчетът се представя в управление „Банков надзор“ на БНБ до 15-о число на следващия месец.

(2) (Отм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.)

(2) (Предишна ал. 3 – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Банката-майка съставя и представя в управление „Банков надзор“ на БНБ консолидиран отчет за капиталова адекватност два пъти в годината съгласно разпоредбите на тази наредба и Наредба № 12 за надзор на консолидирана основа.

(3) (Предишна ал. 4 – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) Подуправителят, ръководещ управление „Банков надзор“ при БНБ, дава задължителни указания относно съставянето и представянето на отчета за капиталова адекватност.

Допълнителни сведения

Чл. 61. Подуправителят, ръководещ управление „Банков надзор“ при БНБ, може да изисква от банките допълнителни сведения по всяка позиция на отчета за капиталовата адекватност.

Глава шеста

Коригиране собствения капитал и контрол за верността на данните

Коригиране на капитала

Чл. 62. (1) Банка, която установи, че не отговаря на изискванията по чл. 2 и 8, е длъжна незабавно да уведоми за това обстоятелство подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“ при БНБ, както и да предложи оздравителна програма със срокове за привеждане на отношенията на капиталова адекватност в съответствие с изискванията на Закона за банките и на тази наредба. Програмата се утвърждава от подуправителя, ръководещ управление „Банков надзор“ на БНБ.

(2) При неизпълнение на утвърдената програма по ал. 1 БНБ прилага мерките и санкциите по Закона за банките.

(3) В периода на изпълнение на програмата по ал. 1 банката не може да разпределя дивиденди.

Забрана за разпределение на печалби, с което се нарушават изискванията за капиталова адекватност

Чл. 63. Банките не могат да разпределят под формата на дивиденди или под друга форма на разпределение на капитал печалбите, които по реда на тази наредба са били включени като елемент на собствения им капитал, както и когато са в нарушение на изискванията, установени в тази наредба.

Контрол за верността на данните

Чл. 64. (1) Органите за банков надзор извършват проверки за верността на съставяне и спазването на правилата за установяване на общия рисков компонент, включително и чрез проверки на място и сравняване на данните от отчета с тези по счетоводната и оперативната отчетност на банките.

(2) Проверителите по чл. 61, ал. 2 от Закона за банките извършват проверка, отразяват в своя доклад и дават заключения за:

1. степента на правилното отразяване на риска на отделните позиции с оглед установяване на действителната капиталова адекватност;

2. състоянието на отчетност и редовността на оценките на позициите на банките съгласно изискванията на нормативните актове.

(3) В заключението на проверителите задължително се съдържа оценка за рисковите експозиции и капиталовата адекватност на банките.

Глава седма

Надзорни такси

Чл. 65. За административните разходи, свързани с разглеждането на заявленията и документите за получаване на разрешения по реда на тази наредба, БНБ събира такси, както следва:

1. за издаване на разрешение по чл. 5, ал. 4 – 500 лв.;
- 1а. (нова – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) за издаване на разрешения по чл. 24, ал. 2 – 500 лв.;
- 1б. (нова – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) за издаване на разрешения по чл. 33, ал. 3а – 500 лв.;
2. (изм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.) за издаване на разрешение по чл. 48, ал. 3 – 2000 лв.

Допълнителна разпоредба

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. „Банка-майка“ е банка по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителната разпоредба на Наредба № 12 за надзор на консолидирана основа.

2. „Делта“ е очакваната промяна в цената на опцията като пропорция на малка промяна в цената на базовия инструмент.

3. „Извънборсови дериватни инструменти“ (ОТС) са контракти, които не се търгуват на признати борси, където биха били предмет на ежедневни изисквания за допълнително обезпечение (маржин).

4. „Квалифицирани позиции“ са дългите и късите позиции в активи с рисково тегло за кредитен риск 20%.

5. „Конвертируема ценна книга“ е ценна книга, която по желание на притежателя ѝ може да бъде разменена за друга ценна книга, обичайно капитал на емитента.

6. „NIF (note issuance facility)“ е кредитна сделка, свързана с емитирането на ценни книжа от клиент с посредничеството и под управлението на банката, при която банката предоставя на клиента определен лимит, до който приема да изкупува обратно ценните книжа, емитирани от клиента по тази сделка.

7. „Репосделка“ и „Обратна репосделка“ е всяко споразумение, при което се прехвърлят ценни книжа или стоки или гарантирани права, свързани с правото на собственост върху ценните книжа или стоките, като се поема ангажимент за обратното им изкупуване (или замяна с ценни книжа или стоки със същите характеристики) по определена цена на определена бъдеща дата или дата, която ще бъде определена от прехвърлителя. Споразумението не позволява на прехвърлителя да прехвърля или предоставя като залог конкретната ценна книга или стока на повече от един контрагент

едновременно. Споразумението е репосделка за страната, продаваща ценните книжа или стоките, и обратна репосделка за страната, която ги купува.

8. „RUF (revolving underwriting facility)“ е кредитна сделка, вариант на NIF, при която не една, а група банки посредничи при емитирането на ценни книжа на клиент, като предоставя лимит, обикновено до пълния размер на емисията, до който групата банки приема да изкупи емитираните от клиента ценни книжа, в случай че същите не бъдат продадени, и в частта, до която обявената емисия не бъде продадена при публичната подписка.

9. „Позиции на централното правителство“ са дългите и късите позиции в активи с рисково тегло за кредитен риск 0%.

10. „Предоставени заеми в ценни книжа или стоки“ и „Получени заеми в ценни книжа или стоки“ означава всяка сделка, при която се извършва прехвърляне на ценни книжа или стоки срещу подходящо обезпечение. Заемополучателят поема ангажимента да върне еквивалентни ценни книжа или стоки на бъдеща дата или при поискване от страна на прехвърлителя. Сделката е сделка по предоставяне на ценни книжа или стоки на заем за страната, прехвърляща ценните книжа или стоките, и получаване на заем под формата на ценни книжа или стоки за страната, получаваща ценните книжа или стоките.

11. „Признати борси“ са борси, които отговарят на следните изисквания:

а) функционират редовно;

б) имат правила, издадени или одобрени от съответните компетентни органи на страната по седалището на борсата, които определят условията за опериране и за достъп до борсата, както и условията, които трябва да бъдат удовлетворени с договор, преди ефективно да може да се търгува на борсата;

в) имат клирингов механизъм, който предвижда договорите, посочени в приложение № 4, да подлежат на ежедневни маржин-изисквания, осигуряващи подходяща защита според мнението на компетентните органи.

12. „Пряко и безусловно гарантирано вземане“ е вземането, за което е издадена гаранция, отговаряща на следните условия:

а) гаранцията осигурява безусловно плащане в полза на банката, при първо поискване, без възможност за възразяване или уговаряне на други формални условия на плащане; и

б) е неотменяема и със срок на действие, по-дълъг от договорения срок за изпълнение на гарантираното задължение; и

в) единствено условие за предявяването ѝ е постъпването при гаранта на писмено искане от банката, в полза на която е издадена гаранцията, съдържащо твърдение, че длъжникът не изпълнява задължението, покрито от гаранцията; и

г) няма други лица с права да искат плащане по гаранцията; и

д) с изключение на размера е налице пълно съвпадение между задължението на клиента към банката (гарантираното вземане) и задължението, посочено в гаранцията, и гаранцията покрива всички видове неизпълнение на това задължение.

13. „Разпределение на капитал“ е предоставяне на пари или друго имущество на банката на нейни акционери с изключение на предоставяне на нови акции вследствие на увеличение на капитала чрез превръщане на печалбата в капитал.

14. „Свободна доставка“ е сделка, при която е договорено да не се спазва принципът „Доставка срещу плащане“.

15. „Съчетана позиция“ е по-малката от късата и дългата позиция в съответния падежен интервал, а несъчетана позиция е разликата между двете.

16. „Хеджиране“ е начин за намаляване на риска чрез извършване на сделки по определен начин, така че съществуващият риск по някоя предварително сключена сделка или налична позиция да бъде избегнат или сведен до минимум срещу заплащане по договорената цена на хеджирането.

§ 2. Функциите на БНБ по тази наредба се осъществяват от нейния подуправител, ръководещ управление „Банков надзор“, или от оправомощени от него длъжностни лица.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 3. Тази наредба се издава на основание чл. 23 във връзка с § 19 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за банките и е приета с Решение № 161 на Управителния съвет на Българската народна банка от 23.XII.2004 г.

§ 4. Тази наредба влиза в сила от 1.VII.2005 г. и отменя Наредба № 8 за капиталовата адекватност на банките (обн., ДВ, бр. 62 от 1997 г.; попр., бр. 92 от 1997 г.; изм. и доп., бр. 41 от 2000 г., бр. 11 от 2001 г., бр. 79 от 2002 г., бр. 44 от 2004 г.) и Наредба № 4 за позициите на банките в чуждестранна валута (обн., ДВ, бр. 4 от 1998 г.; изм., бр. 5 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 1 от 2001 г.; изм., бр. 9 от 2001 г., бр. 1 от 2002 г.).

§ 5. Подуправителят, ръководещ управление „Банков надзор“, дава указания по прилагането на тази наредба.

Приложение № 1
към чл. 9, ал. 5, т. 3, буква „г“,
чл. 13, ал. 1, т. 3, чл. 14, ал. 1, т. 3 и 4
(изм. – ДВ, бр. 55 от 2005 г.)

Списък на държавите

Европейската общност и страните – членки на Европейската общност

Австралия

Исландия

Канада

Корея

Мексико

Нова Зеландия

Норвегия

Съединени американски щати

Турция

Швейцария

Япония

Забележка. Вземанията от държави по списъка не се отчитат за активи с нулево рисково тегло в случаите, когато последният рейтинг (към датата на отчетта) на съответната държава, присъден от международно призната кредитна агенция, е по-малък от BBB- по Standard & Poor's или Fitch, или Baa3 по Moody's. В такива случаи рисковият фактор е 100%.

Приложение № 2
към чл. 14, ал. 1, т. 5 и 6

Списък на международните институции

- Азиатска банка за развитие (Asian Development Bank);
- Американска банка за развитие (Inter-American Development Bank);
- Американска инвестиционна корпорация (Inter-American Investment Corporation);
- Африканска банка за развитие (African Development Bank);
- Европейска банка за възстановяване и развитие (European Bank for Reconstruction and Development);
- Европейска инвестиционна банка (European Investment Bank);
- Европейски инвестиционен фонд (European Investment Fund);
- Карибска банка за развитие (Caribbean Development Bank);
- Международна банка за възстановяване и развитие (International Bank for Reconstruction and Development);
- Международна финансова корпорация (International Finance Corporation);
- Многостранна агенция за гарантиране на инвестиции (Multilateral Investment Guarantee Agency)
- Скандинавска инвестиционна банка (Nordic Investment Bank);
- Фонд за преобразуване на взаимните разплащания на Съвета на Европа (Council of Europe Resettlement Fund).

Метод на пазарната оценка

1. За определяне на кредитния еквивалент с цел установяване на рисковия компонент на извънборсовите дериватни финансови инструменти за риск от контрагента банките следва да прилагат метода на пазарната оценка.

2. Кредитният еквивалент е сумата от разменната стойност и потенциалната кредитна експозиция.

3. Разменната стойност се определя чрез сравняване на пазарната стойност на контрактите и фиксираната им договорна цена. Ако пазарната стойност е положителна, разменната стойност е равна на пазарната стойност. Ако пазарната стойност е нула или отрицателна, разменната стойност е нула. Положителната пазарна стойност е доходът, който банката би загубила в случай на неизпълнение от страна на контрагента. Изчислението на пазарната стойност се базира на настоящата стойност по текущи цени (валутни курсове, доход, цени на акции) към отчетната дата. Положителните пазарни стойности във валута се конвертират в отчетната валута по спот курса на отчетната дата.

4. Потенциалната кредитна експозиция се определя чрез прилагане на съответния процент от таблицата към условната сума на главницата.

Остатъчен падеж	Лихвени контракти	Контракти, свързани с валута и злато	Капиталови контракти	Контракти за благородни метали (с изключение на златото)	Други стокови контракти
1	2	3	4	5	6
До 1 година	0%	1.0%	6.0%	7.0%	10.0%
Над 1 до 5 години	0.5%	5.0%	8.0%	7.0%	12.0%
Над 5 години	1.5%	7.5%	10.0%	8.0%	15.0%

Забележки:

(1) В случай на контракти, при които сумата на главницата се разменя повече от веднъж, процентите се умножават по броя на размените, оставащи съгласно контракта.

(2) В случай на контракти, при които откритите позиции се затварят на определени дати на плащане и условията на контракта се коригират, като

се счита, че пазарната стойност към тези дати е нула, остатъчният срок е периодът до следващата дата на плащане. В случай на лихвени контракти с общ остатъчен срок повече от една година, които удовлетворяват тези условия, се прилага минималният процент 0.5%.

(3) Контракти, които попадат в повече от една колона на таблицата, се поставят в тази колона, за която третирането е най-консервативно.

(4) Контракти, чийто базов актив не е посочен в таблицата, се поставят в колона 6 „Други стокови контракти“.

Списък на дериватите

1. Лихвени договори:
  - а) лихвени суапи в една валута;
  - б) базисни суапи;
  - в) форуърдни споразумения;
  - г) лихвени фючърси;
  - д) закупени лихвени опции;
  - е) други договори със сходен характер.
2. Валутни договори и договори за злато:
  - а) лихвени суапи в кръстосани валути;
  - б) форуърдни валутни договори;
  - в) валутни фючърси;
  - г) закупени валутни опции;
  - д) други договори със сходен характер;
  - е) договори за злато, които по характер са сходни с тези по букви „а“ до „д“.
3. Договори, които по характер са сходни с тези в т. 1, букви „а“ до „д“ и т. 2, букви „а“ до „г“, касаещи други позиции или индекси, свързани със:
  - а) акции;
  - б) благородни метали, с изключение на злато;
  - в) стоки, различни от благородни метали;
  - г) други договори от подобен характер.

Наредба

за изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2004 г. за капиталовата адекватност на банките

(Обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 55 от 5 юли 2005 г.)

Заклучителна разпоредба

§ 12. Тази наредба е приета с Решение № 69 на УС на БНБ от 23.VI.2005 г. и влиза в сила от 1 юли 2005 г.

Наредба

за изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2004 г. за капиталовата адекватност на банките

(Обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 19 от 2 март 2006 г.)

Заклучителна разпоредба

§ 2. Тази наредба е приета с Решение № 25 на УС на БНБ от 24.II.2006 г. и влиза в сила от 1.IV.2006 г.